

DANVA

Dansk Vand- og

Spildevandsforening

Skanderborg, den 20/08-15

DANVA statusnotat

Frihandelsaftale mellem EU og USA – TTIP

- i relation til vandsektoren

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	3
2. Aftalens hovedelementer	4
1) <i>Forbedring af markedsadgang</i>	4
2) <i>Reguleringsmæssigt samarbejde</i>	4
3) <i>Nye regler</i>	4
3. Processen bag aftalen og status quo	4
3.1 Kritik af forhandlingsprocessen	4
3.2 Status quo.....	5
4. TTIP-aftalens indvirkning på vandsektoren	6
4.1 Medlemsstaternes mulighed for selv at regulere organiseringen af vandsektoren	7
4.2 Samordningen af EU og USA's miljøregulering	8
4.3 ISDS-mekanismen.....	10
4.4. TTIP-aftalen og offentligt udbud	12

1. Indledning

Dette notat har til hensigt, at give en introduktion til TTIP-aftalen, og samtidig skabe et overblik over de, for vandsektoren, centrale debatpunkter som denne har affødt.

EU og USA står til sammen for 50 % af verdens bruttonationalprodukt¹.

I år 2013 påbegyndte disse parter forhandlingerne om en frihandelsaftale, som kaldes for "Transatlantic Trade and Investment Partnership" (TTIP-aftalen).

Forhandlingsparternes hensigt med frihandelsaftalen er at skabe en ny model for økonomisk integration og at skabe økonomisk vækst.

EU og USA's ambition om, at udvikle en ny model for økonomisk integration, er et udtryk for, at de ønsker at danne præcedens og sætte standarden for den fremtidige globale samhandel, inden teten bliver taget af andre lande².

Ambitionen om at skabe økonomisk vækst skal fremmes ved at skabe bedre vilkår for parternes samhandel. Målet om økonomisk vækst skal fremmes ved at skabe bedre vilkår for samhandlen.

Ifølge beregninger, som EU-kommissionen har fået udarbejdet, vil et transatlantisk frihandelsområde, hvor toldsatserne er elimineret og de tekniske handelshindringer reduceret med 25 %, kunne skabe en årlig vækst på 119 mia. euro for europæisk økonomi, 95 mia. euro for amerikansk og 100 mia. euro for resten af verden³.

Dansk Industri gør opmærksom på, at det ikke kun er de danske virksomheder, der har fordel af en frihandelsaftale mellem EU og USA. Ifølge deres beregninger, vil besparelserne på fjernelsen af handelsbarrierer, samlet set, hvert år give et ekstra rådighedsbeløb på omkring 4.000 kr. for en gennemsnitlig dansk familie på fire personer⁴.

Til trods for parternes forventninger om øget økonomisk vækst og integration har TTIP-aftalen dog både fortalere og skeptikere.

Nedenfor vil der ved gennemgangen af de, for vandsektoren, centrale debatpunkter også blive redegjort for nogle af disse fortalere og skeptikers synspunkter.

---

¹ "TTIP – verdens største frihandelsaftale", af EU-konsulenten Lotte Rickers Olesen til medlemmerne af Europaudvalget, Der Udenrigspolitiske Nævn og Udenrigsudvalget(2013-14, UPN Alm. del Bilag 106).

² "International Regulatory Cooperation and its discontents: What is really at stake in TTIP", af Alberto Alemanno, - <http://www.sidi-isil.org/sidiblog/?p=1303> den 11-02-15

³ Final Project Report; "Reducing Transatlantic Barriers to Trade and Investment", af Joseph Francois. Centre for Economic Policy Research, London. March 2013.

⁴ "Frihandelsaftalen mellem EU og USA – TTIP", Faktaark udarbejdet af Dansk Industri.

2. Aftalens hovedelementer

Parterne er enige om, at ovennævnte mål om økonomisk integration og vækst, skal opnås gennem forhandlinger om nedenstående 3 hovedelementer:

1) Forbedring af markedsadgang

For at gøre samhandlen lettere, skal den indbyrdes adgang til parternes markeder gøres nemmere. Dette vil parterne bl.a. sikre ved at fjerne toldbarrieren og ved at fjerne eller ensarte regler om oprindelse, samt skabe forbud mod antidumping.

2) Reguleringsmæssigt samarbejde

Hensigten med et reguleringsmæssigt samarbejde er at reducere de tekniske handelshindringer. Tekniske handelshindringer opstår, når samhandlen besværliggøres af landenes forskellige godkendelsesprocedurer, mærknings- og støtteordninger samt standarder, regler og forbud.

3) Nye regler

Nye regler skal udvikles, så europæiske og amerikanske virksomheder kan udnytte de fordele, som TTIP-aftalen skaber.

Planen er, at der skal udarbejdes nye regler, som kan skabe effektivitet og afbureaukratisering i samhandlen.

EU-kommissionen har, som eksempler, nævnt udarbejdelse af nye regler, der kan beskytte virksomhedernes immaterielle rettigheder og regler, der kan sikre virksomhederne beskyttelse i forbindelse med investeringer tværs over Atlanten.

3. Processen bag aftalen og status quo

Regeringerne i EU's medlemslande har afgivet mandat til, at EU-Kommissionen kan forhandle TTIP-aftalen på vegne af hele EU⁵.

Når alle forhandlinger mellem EU og USA er afsluttede vil det endelige resultat blive offentliggjort.

Europa-Parlamentet og EU's regeringer skal herefter godkende aftalen, før den endeligt kan tiltrædes af EU.

3.1 Kritik af forhandlingsprocessen

Forhandlingerne om TTIP-aftalen sker bag lukkede døre. Dette betyder bl.a. at forhandlingstekster og dokumenter om parternes forhandlingspositioner er fortrolige

TTIP-aftalen vil højst sandsynligt få en meget stor effekt på staterne, deres befolkning og virksomheder.

Det er derfor vigtigt, at processen gøres mere gennemsigtig, så der er en mulighed for, at disse kan følge

---

⁵ <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/> - den 11/02-15

med i forhandlingerne og debattere..

CEEP er én blandt mange organisationer, som er meget kritiske over for graden af gennemsigtighed i TTIP's forhandlingsproces⁶.

På baggrund af den fremsatte kritik, har Kommissionen forsøgt at gøre processen mere gennemsigtig, bl.a. ved nedsættelsen af en rådgivende ekspertgruppe, bestående af 16 medlemmer, som repræsenterer erhvervsliv, fagforeninger, samt miljø- og sundhedsmæssige grupper i de europæiske lande⁷.

3.2 Status quo

På nuværende tidspunkt arbejder Europa-Parlamentet på, at udarbejde én samlet indstilling til TTIP-forhandlerne.

Det er det Internationale Handelsudvalg (INTA), der har ansvaret for, at samle eventuelle henstillinger som de forskellige udvalg i Europa-Parlamentet måtte have til denne fælles forhandlingsposition.

I første omgang forventede man, at Parlamentets indstilling til forhandlerne ville være færdiggjort den 15. maj 2015⁸.

Den store debat og den foreliggende usikkerhed vedrørende TTIP-aftalens konsekvenser har imidlertid medført, at EU-parlamentet har haft en del vanskeligheder med, at finde frem til en fælles forhandlingsposition for TTIP-aftalen.

Følsomheden af dette emne blev illustreret ved, at formanden for Parlamentet, Martin Schultz, i juni 2015 endnu en gang udskød EU-Parlamentets afstemning om den Parlamentets samlede forhandlingsposition⁹.

Formanden begrundede denne udskydelse med, at der var for mange ændringsforslag til forhandlingspositionen og disse derfor først skulle behandles i handelsudvalget¹⁰.

Den 29. juni 2015 besluttede handelsudvalget, at de mange ændringsforslag til Parlamentets forslag om henstillinger til TTIP-forhandlerne, skal sendes tilbage til afstemning hos Parlamentet som helhed¹¹.

Det næste skridt er, at Parlamentets præsident og udvalgenes ledere nu skal fastsætte hvornår Parlamentet igen skal debattere og stemme om TTIP-forhandlingspositionen¹².

EU's handelskommissær Cecilia Malmström har den 23. juni 2015 udtalt til "Politico", at parterne sigter efter, at få afsluttet forhandlingerne og indgået aftalen inden perioden for Obama-administrationen er udløbet¹³.

---

⁶ "CEEP position Paper on TTIP", af CEEP den 14/02-14

⁷ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2014/january/tradoc_152102.pdf - den 25/02-15

⁸ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bIM-PRESS%2b20150224IPR25160%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=DA> - den 25/02-15

⁹ <http://www.politico.eu/article/eu-ttip-fears/> - den 24-06-15

¹⁰ <http://www.folkebevaegelsen.dk/nyheder/article/ttip-kaos-fortsætter-i-eu> - den 01-07-2015

¹¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bIM-PRESS%2b20150629IPR71815%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=DA> - den 01-07-15

¹² <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fTEXT%2bIM-PRESS%2b20150629IPR71815%2b0%2bDOC%2bXML%2bV0%2f%2fEN&language=DA> - den 01-07-15

¹³ <http://www.politico.eu/article/ceta-trade-deal-ttip-malmstrom-isds-canada/> - den 02-07-15

4. TTIP-aftalens indvirkning på vandsektoren

Forhandlingsparterne har et stort fokus på den økonomiske vækst, som TTIP-aftalen kan generere via en større samhandel mellem de to økonomier.

Herunder den forøgede mulighed for vidensdeling på tværs af Atlanten.

Flere af TTIP-foretalerne, herunder den tidligere handels- og udviklingsminister Mogens Jensen (S) og medlem af Europa-Parlamentet Jeppe Kofod (S)¹⁴, mener, at EU og USA har en enestående chance for, at sætte nogle standarder for krav til rettigheder og beskyttelse i andre lande, hvis deres frihandelsaftale bliver anvendelig for andre parter – den vil kunne anvendes til at højne standarder for samhandel på områder som miljø, rettigheder og bæredygtighed¹⁵.

Ifølge professor i EU-ret på HEC Paris, Alberto Alemanno, vil frihandelsaftalen medføre et større fokus på den globale økonomiske integration, da de respektive lovgivere bliver mere bevidste om, at den lovgivning, som de enten har vedtaget eller i fremtiden vedtager i deres respektive lande, også har en økonomisk effekt uden for landets grænser¹⁶.

I vandsektor-perspektiv synes fordelene ved TTIP-aftalen umiddelbart, at være en forbedring af vilkårene for vidensdeling, da disse kan skabe større muligheder for innovation.

Priserne på produkter og tjenesteydelser, med relevans for vandsektoren, vil sandsynligvis også blive mere fordelagtige.

Brancheorganisationen for vandselskaberne i Tyskland, Bundesverband der Energie- und Wasserwirtschaft e.V. (BDEW) mener dog ikke, at TTIP-aftalen vil skabe flere muligheder og store fordele for vandsektoren. Forbundet henviser til at vandsektoren allerede, på nuværende tidspunkt, har nem adgang til vidensdeling på tværs af Atlanten¹⁷.

Eksempelvis har det kommunale vandselskab Aarhus Vand i første del af år 2015 indgået en aftale om eksport af dansk vandteknologi og know-how til USA's største spildevandsselskab The Metropolitan Water Reclamation District of Greater Chicago - uden hjælp fra en frihandelsaftale, som TTIP-aftalen¹⁸.

Generelt må det konkluderes, at der i debatten vedrørende TTIP-aftalens indvirkning på vandsektoren, er flest aktører der er af den opfattelse, at aftalen medfører flere ulemper end fordele.

---

¹⁴ "Amerikanske klokyllinger gør Europas S-top nervøs", af Jakob Hvide Beim, artikel i Politiken, søndag den 22. februar 2015 og "Europa: Drømmen om frihandel med USA er ved at blive et mareridt – og årsagen overrasker alle", af Per Thiemann, artikel i Politiken, onsdag den 6. maj 2015

¹⁵ "Mogens Jensen om TTIP-aftale: En progressiv løftestang til hele verden", af Jesper Løvenbalk Hansen i Information den 08/01-15.

¹⁶ "International Regulatory Cooperation and its discontents: What is really at stake in TTIP", af Alberto Alemanno, - <http://www.sidi-isil.org/sidiblog/?p=1303> den 11-02-15

¹⁷ "Free Trade Agreement – TTIP. A threat to well-established standards?", Power Point af Gunda Röstel, BDEW, den 30/09-14.

¹⁸ <http://www.aarhusvand.dk/Om-Aarhus-Vand/Nyheder/Aarhus-Vand-underskriver-samarbejdsaftale-med-Chicago/> - den 25/02-15

Sammenfattende peger skeptikerne på tre overordnede problemstillinger i relation til vandsektoren:

1. Medlemsstaternes mulighed for selv at regulere organiseringen af vandsektoren
2. Samordning af EU og USA's miljøregulering
3. ISDS-mekanismen

4.1 Medlemsstaternes mulighed for selv at regulere organiseringen af vandsektoren

Offentlige tjenesteydelser eller tjenesteydelser, der er af betydning for almenvellet, har i EU, en særlig rolle, som er blevet anerkendt i Lissabon Traktaten (se art.14 om tjenesteydelser af almen økonomisk interesse). Beskyttelsen af disse specielle offentlige tjenesteydelser er blevet et fælles forfatningsmæssigt EU-princip. Forsyningsvirksomhederne, herunder vandselskaberne, er omfattet af denne kategori af organisationer der varetager tjenesteydelser, som har en almen økonomisk interesse, og i kraft af EU's anerkendelse af, at disse skal nyde en særlig beskyttelse, er hver enkelt medlemsstat berettiget til selv at regulere organiseringen af disse selskaber.

Det vil sige, at medlemsstaterne har mulighed for, selvstændigt at skabe den nødvendige balance mellem kravet om den frie konkurrence og beskyttelsen af offentlige tjenesteydelser af almen økonomisk interesse. Denne mulighed består bl.a. i, at der foreligger en bred definition af hvad der er omfattet af begrebet "offentlige tjenesteydelser af almen økonomisk interesse", og at der for medlemsstaterne ikke foreligger en forpligtelse til at åbne markedet for disse tjenesteydelser for andre private markedsaktører.

Flere af TTIP-skeptikerne er bekymrede for, at TTIP-aftalen vil underminere medlemsstaternes mulighed for selvstændigt at skabe denne balance.

European Centre of Employers and Entreprises providing Public Services (CEEP) mener, at det under TTIP-forhandlingerne, er nødvendigt at respektere og inkludere princippet om, at de enkelte medlemsstater i EU har den generelle kompetence til, at definere, udbyde, organisere og finansiere de organisationer, der beskæftiger sig med tjenesteydelser af almen økonomisk interesse¹⁹.

Endvidere har den tyske regering og dens forbundsministerium for økonomi og energi henstillet til, at der i TTIP-aftalen indføres en eksplicit ekskludering af offentlige services, herunder specifik ekskludering af vandsektoren²⁰.

EU's handelskommissær Cecilia Malmström og USA's handelsrepræsentant Michael Froman har i fællesskab afgivet en offentlig erklæring den 20. marts 2015.

Hensigten med denne erklæring var, at berolige og imødekomme skeptikere, ved at forsikre om, at en frihandelsaftale mellem USA og EU ikke vil forhindre de nationale regeringer i, at yde eller støtte offentlige tjenesteydelser, såsom vand, uddannelse og sundhed.

Malmström og Froman ville aflive vurderingen om, at TTIP-aftalen vil betyde, at regeringerne bliver tvunget til

---

¹⁹ http://www.ceep.eu/wp-content/uploads/2014/06/14opinion05_CEEP-Opinion-on-TTIP.pdf - den 01-07-15

²⁰ Free Trade Agreement – TTIP. A threat to well-established standards?", Power Point af Gunda Röstel, BDEW, den 30/09-14.

at privatisere visse tjenesteydelser, eller at aftalen vil indskrænke regeringernes muligheder for, at udvide udbuddet af offentlige tjenesteydelser.

I erklæringen blev det derfor tilkendegivet, at det fortsat skal være op til de enkelte nationale regeringer, at fastsætte en passende balance mellem offentlige og private tjenesteydelser²¹

Specifikt for den offentlige vandsektoren tilkendegav Malmström og Frohman, at EU vil beskytte denne, ved at indsætte en generel udelukkelse af offentlige tjenesteydelser i aftalen samt en specifik udelukkelse tjenesteydelser relateret til distribution, indsamling og rensning af vand.

Erklæringen om, at der i TTIP-aftalen vil være en eksplicit undtagelse af offentlige services, herunder specielt vandsektoren, vil dog kun løse én af de ovennævnte problemstillinger for vandsektoren og er dermed ikke nok til at berolige og imødekomme skeptikerne.

Nedenfor i afsnit 3.2 og 3.3 er de øvrige problemstillinger uddybet

4.2 Samordningen af EU og USA's miljøregulering

En del af parternes målsætning er at formindske de nuværende tekniske handelshindringer med 25 %. Afskaffelsen af disse tekniske handelshindringer skal ske ved hjælp af et reguleringsmæssigt samarbejde.

Der er dog mange skeptikere, som er meget bekymrede for dette reguleringsmæssige samarbejde. De mener, at et sådant samarbejde kan få store konsekvenser for demokratiet og ydermere skabe en deregulering af den lovgivning, som beskytter mennesker og miljø.

Den danske miljøbevægelse NOAH er af den overbevisning, at EU's reguleringsmæssige samarbejde med USA, vil fratage de nationale regeringer magten til egenhændigt at lovgive, da USA dermed skal tages med på råd²².

Ifølge Europa-Parlamentets udvalg for Miljø, Folkesundhed og Fødevarerikkerhed (ENVI) og det Washington-baserede Center for International Environmental Law (CIEL) foreligger der også en stor sandsynlighed for, at det påtænkte reguleringsmæssige samarbejde mellem EU og USA vil betyde en stor forringelse af europæiske begrænsninger, som er fastsatte for at beskytte menneskers sundhed og miljøet²³.

Bekymringerne er opstået med afsæt i den grad af uoverensstemmelse, der foreligger mellem de regulerende systemer i EU og USA.

Den europæiske vandforening EurEau og Center for International Environmental Law (CIEL) påpeger, at der for eksempel er en væsentlig forskel på parternes reguleringer af kemikalie- og sprøjtemiddelsområdet²⁴.

Inden for dette område, anvender EU et "forsigtighedsprincip", som bevirker, at man alene på baggrund af en mistanke om skadelig virkning kan opretholde et forbud mod et bestemt kemikalie eller sprøjtemiddel.

---

²¹ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2015/march/tradoc_153264.pdf - den 01-07-15

²² <http://noah.dk/wp-content/uploads/2014/11/NOAHFolderTTIP3.pdf> - den 18/02-15

²³ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/envi/pa/1043/1043792/1043792en.pdf - den 18-02-15 og

http://www.ciel.org/Chem/TTIP_1Oct2014.html - den 18/02-15

²⁴ "TTIP and chemicals", EurEau position paper, 21. April 2015

Dette forsigtighedsprincip står i meget skarp kontrast til den amerikanske lovgivning, hvorefter der kun kan opretholdes et forbud, hvis der kan fremvises videnskabelige beviser for en skadelig virkning.

Udvalget for Miljø, Folkesundhed og Fødevarer (ENVI) er meget bekymret over, at den amerikanske handelspræsident betragter EU-standarder på fx miljøområdet som handelshindringer. Udvalget mener derfor, at alle områder, hvor EU og USA har meget forskellige regler eller strategier, skal udelukkes fra TTIP-forhandlingerne²⁵.

EurEau skriver i deres erklæring vedrørende TTIP-aftalen (24. juli 2015), at de frygter, at EU, i forsøget på at fremme det reguleringsmæssige samarbejde med USA, er nødsaget til, på lang sigt, at sænke EU's nuværende niveau for miljøbeskyttelse, for at parterne kan finde frem til et fælles ståsted.

En sænkning af den generelle miljøbeskyttelse vil også betyde en sænkning af beskyttelsen af kvaliteten for vores vandressourcer.

EurEau begrundet denne bekymring med, at EU-kommissionens forhandlere, under en høring for udvalget for Miljø, Folkesundhed og Fødevarer (ENVI), oplyste at USA ikke er villig til at tilpasse deres lovgivning vedrørende kemikalier til de Europæiske standarder.

Den tyske brancheorganisation BDEW er af samme overbevisning som EurEau.

De mener også, at TTIP-aftalen vil medføre en reduktion af miljøstandarder og mindre restriktioner for nye eller allerede etablerede materialer, der vil medføre et større forbrug af pesticider samt et større antal mikroforureninger.

De henviser til, at det reguleringsmæssige samarbejde mellem EU og USA vil betyde, at certificeringer og normer skal justeres, og at sådanne justeringer også kan forringe sikkerheden og dermed kvaliteten for Europas vandressourcer.

Ifølge artikel i den britiske avis "The Guardian" af den 22. maj 2015 er skeptikernes frygt for, at TTIP-aftalen vil underminere EU's forsigtighedsprincip, muligvis allerede berettiget, selv om aftalen endnu ikke tiltrådt af parterne.

I artiklen fremgår det, at amerikanske handelsrepræsentanter angiveligt skulle have presset EU til at sætte deres arbejde med regulering af hormonforstyrrende kemikalier, relateret til kræft og infertilitet blandt mænd, på standby af hensyn til TTIP-aftalen.

I artiklen fremgår det, at der "de amerikanske handelsrepræsentanter insisterede på, at EU-embedsmænd skulle anvende af en risikobaseret tilgang, og amerikanerne understregede endvidere behovet for en konsekvensanalyse i stedet"²⁶.

---

²⁵ http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/envi/pa/1043/1043792/1043792en.pdf - den 18-02-15

²⁶ <http://www.theguardian.com/environment/2015/may/22/eu-dropped-pesticide-laws-due-to-us-pressure-over-ttip-documents-reveal> - den 01-07-15

Sammenfattende kan det anføres, at der i et DANVA perspektiv kan være grund til at være opmærksom og give udtryk for en vis form for bekymring i forhold til TTIPs konsekvenser for den danske vandsektor. Denne vurdering er baseret på, at DANVA traditionelt har lagt vægt på lovgivningens brug af "forsigtighedsprincippet" bl.a. med henblik på beskyttelse af grundvandet og forsyning af ukloreret drikkevand. Dette er også foreningens ønske til den fremtidige regulering på miljøområdet.

De danske og europæiske standarder på vand- og spildevandsområdet har endvidere været kendetegnet ved et højt niveau af hensyn til beskyttelse af miljø, natur og sundhed. Flere årtiers høje krav til kvaliteten af recipienterne har endvidere sikret en teknisk udvikling på spildevandsområdet, som har udgjort grobunden for eksport af viden og produkter. Den danske miljøteknologiindustri er generelt positiv overfor at sætte nationalt, høje standarder/mål, hvilket senest er blevet tydeligt i forbindelse med FN relaterede drøftelser af evt. globale krav til vandspild.

4.3 ISDS-mekanismen

Parterne har ambitioner om, at der i TTIP-aftalen skal indgå en aftale om en særlig voldgiftsret – det såkaldte Investor-State Dispute Settlement (ISDS-mekanismen).

Hensigten med ISDS-mekanisme er at skabe en beskyttelse af udenlandske investorer, som dermed kan fremme investeringer på tværs af Atlanten.

ISDS-mekanismen indeholder en etablering af en særlig voldgiftsret, hvor investorer kan sagsøge myndigheder og kræve erstatning, hvis myndighederne vedtager lovgivning, der truer deres investeringer.

TTIP-fortalerne mener, at ISDS-mekanismen, er en fordel, fordi den er en garanti for, at der ikke kan forekomme diskriminering af investor eller en virksomhed, herunder fx ekspropriation mod dennes investeringer, bygninger, eller hvad denne måtte eje i det pågældende land.

Europæiske og amerikanske civilsamfundsorganisationer er bekymrede for, at alene truslen om store erstatningskrav fra amerikanske virksomheder vil være nok til, at de pågældende regeringer bliver hæmmet i deres vilje og muligheder for at regulere på fx miljøområdet²⁷.

Organisationer som CEEP, NOAH, Det Økologiske Råd, Greenpeace Norden og Corporate Europe Observatory er bekymrede for, at de store virksomheder vil få en meget stærk mulighed for, at gennemtvinge deres interesser, selvom disse ikke måtte være i overensstemmelse med den politik, der reelt ønskes ført i det pågældende land²⁸.

Eksemplet med den amerikanske tobaksgigant Phillip Morris International understøtter skeptikernes bekymringer: Da Uruguay, af sundhedsmæssige årsager, indførte nye minimumsregler for advarslerne cigaretpakkerne, benyttede Phillip Morris International benyttede en frihandelsaftale til at kræve 165 mio. kr. i erstat-

---

²⁷ "TTIP-voldgift i strid mod vind" af Jørgen Steen Nielsen i Politiken den 17/07-14 og "TTIP – verdens største frihandelsaftale", af EU-konsulenten Lotte Rickers Olesen til medlemmerne af Europaudvalget, Der Udenrigspolitiske Nævn og Udenrigsudvalget(2013-14, UPN Alm. del Bilag 106).

²⁸ CEEP Position Paper on TTIP af den 14-02-14 og <http://www.ecocouncil.dk/udgivelser/artikler/eu-og-wto/2291-ngo-bekymringer-om-ttip> - den 01-07-15

ning fra staten²⁹.

Et andet eksempel er sagen mellem Tyskland og det svenske selskab Vattenfall.

En indgået aftale om ISDS-mekanisme i frihandelsaftale mellem Tyskland og Sverige medførte, at Vattenfall kunne lægge sag an mod Tyskland, med påstand om en erstatning på 4,7 milliarder euro. Dette skyldes at en Tysklands overordnede demokratiske beslutning om udfasning af atomkraft, konkret medførte en lukning af to af Vattenfalls atomkraftværker³⁰.

Udover problematikken der vedrører risikoen for store erstatningssager mod staterne, er der flere skeptikere, herunder bl.a. formand for handelsudvalget i Europa-Parlamentet Bernd Lange, der finder det problematisk, at disse erstatningssager vil kunne rejses i særlige voldgiftsretter, hvor der opereres uden om de nationale domstole og uden en appelmulighed.

Over 100 fremtrædende professorer og andre videnskabelige fagfolk fra Europa og USA har i en erklæring til EU-kommissionen skrevet, at de ikke kan se rationalet bag en sådan ISDS-mekanisme, når der er tale om en frihandelsaftale mellem EU og USA. De mener, at ISDS-mekanismen kun er nødvendigt i frihandelsaftaler, hvor det ene land har et skrøbeligt retssystem, og investorerne dermed har en reel årsag til at være usikre. Ligeledes har den tyske regering henstillet til, at ISDS-mekanismen ikke skal anvendes imellem anerkendte demokratiske retssystemer³¹.

På baggrund af den store offentlige debat og kritik af ISDS-mekanismen, har kommissionen endvidere afholdt en offentlig høring vedrørende denne del af aftalen.

Den offentlige høring har bevirket, at forhandlinger vedrørende investering under TTIP, på nuværende tidspunkt er suspenderede.

Europa-Kommissionen skrev i en pressemeddelelse af den 13/01-15, at *"Forhandlinger vil først blive genoptaget, når Kommissionen vurderer, at dens nye forslag bl.a. garanterer, at kompetencerne hos domstolene i EU's medlemsstater ikke begrænses som følge af særlige ordninger for tvistbilæggelse mellem investorer og stater"*.

Den tidligere handels- og udviklingsminister Mogens Jensen (S) og repræsentanter fra de socialdemokratiske regeringer i bl.a. Sverige og Tyskland har forsøgt, at berolige og imødekomme ISDS-kritikerne, med en fælles erklæring, der har karakter af en opfordring til EU-kommissionen.

I erklæringen gør ministrene det klart, at staternes ret til at regulere altid skal stå over investeringsbeskyttelsen, at ISDS-systemet først kan anvendes, når de nationale muligheder er udtømt, og at der skal sikres en kontrol af voldgiftsdommernes uafhængighed. Ydermere er det også gjort klart i erklæringen, at parterne ønsker at der bliver indsat en appelinstans³².

---

²⁹ "Amerikanske klorkyllinger gør Europas S-top nervøs", af Jakob Hvide Beim i Politiken den 22/02-15.

³⁰ NOAH's rapport "De skjulte omkostninger i EU's handelsaftaler", udgivet den 04-12-14.

³¹ "Free Trade Agreement – TTIP. A threat to well-established standards?", Power Point af Gunda Röstel, BDEW, den 30/09-14.

³² "Amerikanske klorkyllinger gør Europas S-top nervøs", af Jakob Hvide Beim i Politiken den 22/02-15.

Mogens Jensen (S) henviser også til, at ISDS-mekanismen allerede er inkluderet i 1.400 aftaler, som EU har med andre lande og regioner rundt om i verden³³.

Ifølge NOAH undlader fortalerne imidlertid, at erkende, at grunden til at EU-medlemsstater (primært de vestlige) ikke er blevet udsat for ISDS-sager, er, at de ikke hidtil er blevet enige om handelsaftaler med andre højt kapitaliserede og eksporterende lande – såsom USA, Canada og Kina³⁴.

Den danske forsker med base hos Oxford University, Lauge Poulsen, har i august 2015 tilkendegivet sin manglende forståelse for den vildfarelse, som danske politikere er i, når det drejer sig om inddragelse af ISDS-mekanismen i TTIP-aftalen³⁵.

Lauge Poulsen er af den overbevisning, at ISDS-mekanismen vil medføre en positiv særbehandling af udenlandske selskaber og giver dem en mulighed for at forbigå danske domstole når de opererer i Danmark.

I sin kronik henviser Lauge Poulsen desuden, at der er flere eksempler på nye handelsaftaler mellem udviklede lande, hvor ISDS-mekanismen ikke er blevet inddraget, herunder handelsaftale indgået mellem USA og Australien i år 2005 og aftale mellem Australien og Japan i år 2014^{36,37}.

4.4. TTIP-aftalen og offentligt udbud

TTIP-forhandlernes ambition om, at skabe nemmere markedsadgang og en forbedring af vilkår for parternes samhandel, vil også få konsekvenser for den europæiske udbudsret.

Den europæiske udbudsret vil skulle tilpasses, så amerikanske virksomheder også opnår muligheder for at deltage i offentlige udbud i EU's medlemslande.

BDEW Brancheorganisationen advarer om, at kravet om nemmere markedsadgang kan medføre en underminering af den europæiske udbudsret, og at konsekvenserne af dette vil blive en endnu mere kompliceret udbudsret der vil skabe flere retstvister.

Det skal også bemærkes, at der i februar 2015 fremkom en tænketank, Axcelfuture, med tanker om brug af koncessioner i den danske vandsektor. Dette vil naturligvis åbne op for, at private firmaer – herunder amerikanske hvis TTIP vedtages som foreslået - i øget grad involveres i den danske vandsektor³⁸.

Ditte Jensen, stud.jur., og Susanne Vangsgård, cand.jur., DANVA

---

³³http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/about-ttip/impact/#_concerns – den 01-07-15 og "Mogens Jensen om TTIP-aftale: En progressiv løftestang til hele verden", artikel i Information den 08-01-15 af Jesper Løvenbalk Hansen, samt rapporten "De skjulte omkostninger i EU's handelsaftaler", udgivet den 04-12-14 af NOAH

³⁴NOAH's rapport "De skjulte omkostninger i EU's handelsaftaler", udgivet den 04-12-14.

³⁵"Juridisk enklave for multinationale selskaber", kronik af Lauge Poulsen i Politiken den 16-08-15.

³⁶<https://www.austrade.gov.au/Export/Free-Trade-Agreements/AUSFTA> - den 20-08-15

³⁷<https://www.austrade.gov.au/Export/About-Exporting/Trade-Agreements/jaepa> - den 20-08-15

³⁸AxcelFuture, 2015, Forsyningssektorens erhvervspotentiale, rapport udarbejdet af Copenhagen Economics for AxcelFuture